

Het voetbaldebat

De toekomst van voetbal in de ogen van sporteconomen

Bij de start van het nieuwe voetbalseizoen in augustus gaat het eerste jaar in van de nieuwe televisiedeal in de Premier League. De twintig deelnemende clubs krijgen drie jaar lang bijna 4 miljard euro voor de uitzendrechten van hun 380 onderlinge duels. Gemiddeld levert iedere wedstrijd ruim 10 miljoen euro op. Daarnaast werkt spelersvakbond FIFPro aan de afschaffing van de transferbedragen en strijden de internationale voetbalbonden FIFA en UEFA voor hun geloofwaardigheid. In de marge proberen het Belgische en het Nederlandse clubvoetbal te overleven. *Sport & Strategie* nodigde drie vooraanstaande economen uit voor een debat. Wat kunnen we in de komende jaren verwachten?

DOOR ERNST BOUWES

Stel dat de Premier League zou uitbreiden en daarvoor Ajax en Anderlecht uitnodigt?

Stefan Kesenne: "Dat kan nu niet en dat is best vreemd. Sinds het Bosman-arrest is de spelersmarkt wel internationaal opengegooid, maar overstappen naar een andere competitie is niet toegestaan. Ik zie dat in de toekomst wel veranderen. Als een club een rechtszaak aanspant om de Europese regelgeving op dit terrein te hanteren, dan gaat ze zeker winnen op basis van de Europese mededingingsregels."

Thomas Peeters: "Alleen kost zo'n zaak jaren, net als in het geval van Bosman. De European Club Association [ECA, red.] zou hier iets kunnen bereiken, aangezien zij de grote Europese clubs vertegenwoordigt. Alleen zijn de grote ploegen best tevreden met de huidige situatie. Clubs als Ajax, Celtic of Anderlecht waren vroeger lastige concurrenten in de Europese toernooien, maar zijn tegenwoordig ondanks een grote achterban in een behoorlijk grote stad door hun kleine competities vrijwel uitgeschaald voor grote successen. Bayern München hoeft zich geen zorgen meer te maken over de goede jeugdopleiding van Ajax."

Voor kleinere clubs is het vrijwel onmogelijk om op langere duur een stap voorwaarts te maken. Wanneer ze eens een goed seizoen draaien door een gelukkige samenstelling van de selectie en een goede trainer, dan komen de grotere clubs in de zomer om de spelers weg te halen met hogere salarissen.
Peeters: "Dat zie je niet alleen in het voetbal, maar ook bij start-ups in de technologie-sector. Wie in Silicon Valley succesvol is, is binnen de kortste keren ingelijfd door Google of Facebook."

DE ONVERWACHTE LANDSTITTEL VOOR PSV LEVERT NIET ALLEEN SPORTIEF SUCCES OP, MAAR GEEFT DE CLUB UIT EINDHOVEN OOK FINANCIËEL FLINK WAT MEER LUCHT.

Ruud Koning: "Hetzelfde maak ik mee in mijn vakgroep aan de Rijksuniversiteit Groningen. Als een medewerker het bij ons goed doet, dan komt er al snel een aanbod van buiten voor een hoogleraarschap of een andere aantrekkelijke positie. Daar kunnen we dramatisch over doen, maar dat is de aard der dingen."

Peeters: "Als een club ver boven zijn gebruikelijke niveau uitstijgt, dan is een terugval naar de natuurlijke hiërarchie in het volgende seizoen vrijwel onvermijdelijk. Alleen extreme investeringen leiden tot een duur-

zame verbetering. Het kan, zo blijkt uit de voorbeelden van Chelsea en Manchester City. Die hebben de langtermijntrend een knik naar boven gegeven, ook door de goede spelers te behouden."

Waarom blijven de voetbalsalarissen maar stijgen?

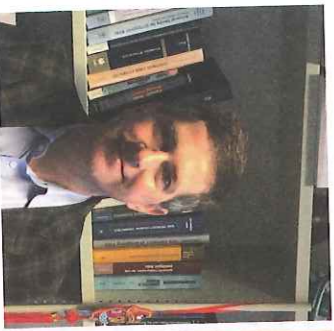
Peeters: "Voetbal heeft raakvlakken met de entertainmentsector. Ook in de film- en muziekwereld heeft een beperkt aantal artiesten unieke vaardigheden, die ervoor zorgen dat hun toegevoegde waarde in het gemaakte eindproduct enorm groot is. Dat geeft hen de kans om uitzonderlijke salarisvoorwaarden af te dwingen. Zoals je één George Clooney, Michael Fassbender of Scarlett Johansson hebt, die een film draagt, zo heb je ook voetballers wier naam toeschouwers naar het stadion en kijkers naar de televisie lokt. Daarnaast hebben voetbalclubs niet zo veel mogelijkheden om het binnenkomende geld uit te geven, aangezien ze geen winst uitkeren. De voornaamste manier is het doorsluizen naar de spelers. Hoe meer geld er binnenkomt, hoe meer spelers ze kunnen aantrekken. Het economisch doel is sportief succes. Een beker is voor

supporters veel belangrijker dan zwarte cijfers aan het eind van het boekjaar. En ondanks jarenlang wanbeleid bij sommige clubs en de zware economische crisis van de laatste jaren, blijft het geld de voetbalsport binnenstromen. Sinds 1990 gaat de omzet van het Europese voetbal ieder jaar omhoog. Dat is opmerkelijk."

Koning: "Nog nooit heeft een voetbalvoorzitter een standbeeld gekregen voor het achterlaten van een financieel gezonde club. Kijk naar Joop Munsterman bij FC Twente. Laat een puinhoop achter, maar toch vergelijkten supporters zijn beleid vanwege het behaalde kampioenschap. Zij hebben voor de korte termijn gekozen en betalen daar nu de prijs voor."

Schinbaar zijn de economische belangen ondergeschikt in deze bedrijfstak.

Peeters: "In andere sectoren rekenen de wetten van de markt af met wanbeleid. In voetbal ligt dat anders. Daar komen anderen de failliete hoedel redden. Vooral als het staatssteun is, dan heb ik echter mijn twijfels. Ik zie niet in wat de rol van de overheid is."

"Nog nooit heeft een voetbalvoorzitter een standbeeld gekregen voor het achterlaten van een financieel gezonde club"

Ruud Koning

Kesenne: "Het nieuwe stadion van Belgisch kampioen AA Gent is nu verkocht aan de stad, tenminste een deel daarvan. Gent heeft het voetbalgedeelte overgenomen, terwijl de commerciële activiteiten in private handen blijven. Het oude verhaal: collectivisering van de verliezen en privatisering van de winsten."

Koning: "Kijk wederom naar FC Twente. Daar gaat de gemeente Enschede garant staan voor 32 miljoen euro. Ik denk wel dat deze steun in de toekomst steeds moeilijker wordt. De decentralisatie van overheidsuitgaven naar gemeentes maakt dat voetbal straks moet concurreren met kosten voor onderwijs en voor de zorg voor ouderen. Dan komt de hulp aan een betaaldvoetbalorganisatie [bvvo, red.] tegenover de financiering van een ziekenhuis of misshien in de toekomst een deel van de AOW-betaling te staan.

Verder heeft de Europese Commissie duidelijk gemaakt dat het kan ingrijpen wanneer staatssteun uitmond in oneerlijke concurrentie. De zaken rond het parkeerterrein van Real Madrid en de stadionering van PSV zijn nog steeds in onderzoek. Daar kan nog best een verrassing uit voortkomen... Banken willen hun vingers niet aan het betaald voetbal branden en het is een veeg teken dat ook de grote accountantskantoren zich er verre van houden. Die zetten hun handtekening liever niet onder de constructies die de clubs soms bedenken. Daarentegen vind ik het als eco-noom prima dat Russische miljardairs en Arabische sjeiks hun geld in het Europese voetbal storten. Zo krijgen we nog wat terug voor onze oledollars, die dankzij de regels van de UEFA ook ten goede komen aan de stadions en de jeugdopleiding."

De Amerikaanse zender NBC heeft bijna 1 miljard dollar betaald om zes jaar lang de Engelse competitie uit te zenden.

Peeters: "De Premier League kent het voordeel van de *early mover*. Heel de wereld kent de clubs intussen. Als wij een competitie van een vergelijkbaar niveau oprichten, dan moet je de kijkers in de Verenigde Staten en Azië zien te overtuigen dat wij ook interessant zijn. Voor hen is de Premier-ship het echte voetbal. Die positie hebben de Engelsen knap ingenomen en het kost enorme inspanning om daartegen te concurreren."

Voor de komende drie jaar verwacht de Premier League 10 miljard euro aan uitzendrechten onder de clubs te kunnen verdelen dankzij nationale en internationale verkoopdeals. Als zij structureel betere spelers kunnen kopen, kan de Engelse competitie uitgroeien tot een directe concurrent van de Champions League. De grote continentale clubs zullen dan de grootste moeite hebben hun topspelers binenshuis te houden.

Peeters: "De spanning binnen de Premier League zou in de komende jaren wel eens flink kunnen toenemen. De verdeelstapel voor pay-tv-inkomsten in Engeland bevoordeelden de topclubs, omdat zij steeds de interessantste en bestbetaalde *timeslots*

FOTO: ANP PHOTO/PRO SHOTS

STEFAN KESENNE: "HET BLIJFT RAAR DAT DE ENE CLUB VOOR DEZELFDE OF SOMS ZELFS EEN MINDERE PRESTATIE IN DE CHAMPIONS LEAGUE VEEL MEER GELD ONTVANGT DAN DE ANDERE. DAARMEE IS UEFA MEDEVERANTWOORDELIJK VOOR DE GROEIENDE ONGELIJKHEID." ZO VERDIENDE CHAMPIONS LEAGUE-WINNAAR FC BARCELONA VORIG SEIZOEN 60 MILJOEN EURO EN VERLEZEND FINALIST JUVENTUS BIJNA 90 MILJOEN EURO.

in het weekend hadden. De pot met de internationale televisierechten kent echter een evenredige verdeling over alle clubs. Juist die pot is de afgelopen jaren flink toegenomen en gaat waarschijnlijk in de toekomst meer opleveren dan de binnenlandse rechten, waar de rek uit is. De kleinere clubs kunnen nu ook topspelers kopen en behouden."

Hoe lang gaan de clubs nog akkoord met het afgeven van hun topspelers voor EK's en WK's?

Kesenne: "Ik zie de weerstand daartegen wel toenemen. Zeker als FIFA het WK in Qatar in de herfst organiseert; dat verstoort alle nationale en internationale competitie."

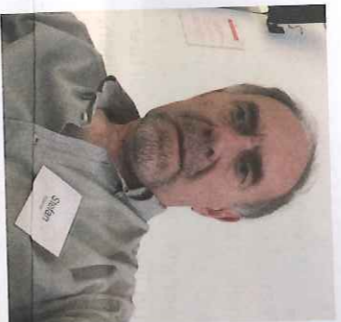
Peeters: "UEFA houdt het nog wel even vol, zolang het toegeeft aan de eisen van de grote clubs, verzameld in de European Club Association. Voor hen is het toch wel duur en risicovol om een eigen Europese competitie te starten. Anderzijds zie je al jaren dat de professionele Amerikaanse ijshockeys zelden of nooit meedoen aan een WK, en de honkballers al helemaal niet. Het weigeren van spelers aan de bond is in andere sporten niets vreemds."

Koning: "Qatar kan een omslagpunt zijn. Of een versterkte Champions League. Het geld zit nog altijd in Europa, net als de financieel draagkrachtige vraag. Wat ook nog zou kunnen, is een scenario waarin een zender een eigen competitie begint: Netflix, FOX of Google hebben de financiën om 800 spelers te kopen voor een eigen league, waarmee ze content scheppen voor een eigen sportzender."

"Alleen extreme investeringen leiden tot een duurzame verbetering"

Thomas Peeters

"Het is het oude verhaal: collectivisering van de verliezen en privatisering van de winsten"

Stefan Kesenne

In de Champions League betaalt UEFA prijzengeld, maar keert via de 'market-pool', de betaalde uitzendrechten per land, nog eens bijna een half miljard uit aan de deelnemende clubs.

Kesenne: "Het blijft raar dat de ene club voor dezelfde of soms zelfs een mindere prestatie in de Champions League veel meer geld ontvangt dan de andere. Winnaar Barcelona verdiende vorig seizoen 60 miljoen euro en verliezend finalist Juventus bijna 90 miljoen euro. Daarmee is UEFA medeverantwoordelijk voor de groeiende ongelijkheid."

Peeters: "Het is vooral een gevolg van de machtspositie van de grote clubs, die bij UEFA meer geld kunnen eisen omdat de voetbalbond ze niet kan missen. Zij dragen meer bij, vinden ze, dus willen ze een groter aandeel. Anders stappen ze uit de organisatie."

Koning: "In de Major League Baseball heb je de *commissioner*, die boven de partijen staat, maar zich wel houdt aan het mandaat dat hij gekregen heeft van de clubs. Alles buiten hun organisatie is voor hen onbelangrijk. UEFA en FIFA werken voor voetbal, zowel voor Barcelona en Manchester United, maar kijken ook nog naar het voetbalbelang van bijvoorbeeld Letland of Malawi. Dat beperkt hen in hun slagkracht."

Peeters: "Het is vreemd dat UEFA aan de ene kant pleit voor een eerlijke competitie via *financial fair play*, en aan de andere kant deze *marketpool* instelt. Het belang van spanning in een competitie is in het verleden misschien ook wel over-

schat. Sporteconomen hebben altijd gepleit voor eerlijke verhoudingen. Een te groot krachtsverschil in een league zou op den duur slecht zijn voor de interesse. Dat idee lijkt aan waarde te verliezen. Behalve in Nederland zit tegenwoordig niemand te wachten op een Champions League-finale tussen Ajax en Barcelona. Nee, Barcelona moet tegen Man United, Bayern München of Real Madrid. Dat vindt het publiek mooi."

In Nederland krijgt PSV als kampioen en direct geplaatste ploeg dit jaar weer een tiental miljoenen extra uit deze marketpool, omdat Ajax zich niet voor de Champions League wist te kwalificeren. Is dat verstandig?

Peeters: "Als je de Eredivisie spannend wilt houden niet. Het geld van de *marketpool* komt van de consumenten die in Nederland op televisie naar de Champions League kijken, waardoor het meelogischer lijkt als alle eredivisieclubs een deel ontvangen."

Koning: "De *marketpool* maakt het belang van het kampioenschap in Nederland enorm groot. De titelwinnaar verdient zomaar 20 miljoen extra en dat werkt destabiliserend voor de competitie. Het is nu te veel *'winner takes all'*. Misschien moet de KNVB een gemeenschappelijk doel bedenken, bijvoorbeeld stadionverbetering of jeugdvoetbal."

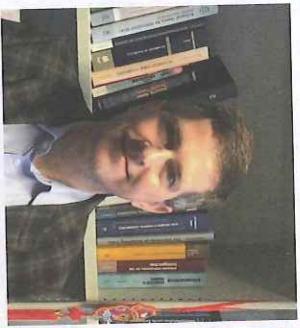
Heeft financial fair play het voetbal eerlijker gemaakt? De clubs mogen nu niet meer uitgeven dan er binnenkomt, terwijl UEFA daarnaast een groot aantal procedurele regels heeft vastgelegd,

Waaronder een verbod op betalingsachterstanden.

Peeters: "Iedereen focust zich op de *break-even rule*, die zegt dat spelerslonen en transferuitgaven lager moeten liggen dan voetbalinkomsten, maar er is meer dan dat. UEFA zou in de *break-even rule* ook kunnen meenemen dat overheidssteun als vorm van externe financiering niet bedoeld is om tekorten op de spelersrekeningen te betalen. Voetbal zou niet moeten gaan om welke gemeente het meest in zijn lokale club wil steken."

Koning: "Niet zolang clubs onder de radar kunnen blijven. Wie geen Europees voetbal speelt, blijft buiten de controle van UEFA en kan doen wat hij wil. De invoering is in feite halverwege. Nu zou de Europese bond van zijn leden moeten eisen dat alle clubs in de nationale profcompetities voldoen aan *financial fair play*."

Peeters: "Wat externe financiers betreft, als econoom vind ik dat iedereen zelf moet

"In de toekomst komt de hulp aan een betaaldvoetbalorganisatie tegenover de financiering van een ziekenhuis of een deel van de AOW-betaling te staan"

Ruud Koning

weten waar hij zijn geld in steekt. Als een miljonaire zijn geld wil verbranden door in een voetbalclub te investeren, prima. Zo investeren Belgische internationals bij Manchester City hun verdiende oledollars weer in een café in Brussel. Je kunt zelfs stellen dat de Premier'ship meer topclubs heeft dankzij de Russische en Arabische weldoeners. Parijs heeft nu ook een topclub, die ver komt in de Champions League. Voor de spanning is dat goed. Althans, voor de spanning in het Europese voetbal, niet in de Franse competitie."

Net als in Nederland pakt België deze zomer de voetbalstructuur aan. Alleen waar de KNVB de voetbalpiramide openstelt en amateurclubs in theorie kunnen doorstoten naar de Eredivisie, daar beperkt de KBVB de Tweede Klasse tot acht ploegen en stelt zware licentie-eisen om het professionalisme te bevorderen.

Peeters: "België kent zes topclubs met daaronder een vijftiental ploegen die al jarenlang heen en weer gaan tussen Eerste en Tweede Klasse. Die hebben in de toekomst structureel meer inkomsten te verdelen, wat me gunstig lijkt voor hun voortbestaan. Ik zie deze hervormingen wel zitten, hoewel ze niet makkelijk te begrijpen zijn voor de voetbalfan. Onderin de Tweede Klasse speelt nu een aantal ploegen dat veel geld kwijt is aan een professionele selectie en het voldoen aan de licentie-eisen, terwijl ze maar een paar honderd toeschouwers trekken."

Is het huidige systeem van promotie/degradatie wel houdbaar?

Koning: "In Nederland is een duurzame stap naar de Eredivisie heel zwaar, vooral door de licentie-eisen. Daarnaast hebben diverse amateurclubs de afgelopen jaren promotie naar de Jupiler League zelfs geweigerd. De transitiekosten van de overgang van de ene naar de andere divisie zijn erg hoog. Nu denken clubs dat ze met een nieuw stadion, liefst betaald door de gemeente, meer kans hebben om structureel in de Eredivisie te blijven. Volgens mij is ons land daar gewoon te klein voor."

Kesenne: "Ik zou een voorstander zijn als een promovierende club drie jaar de tijd krijgt om zich aan te passen aan het niveau van de hoogste divisie. Als die zekerheid er is, dan kunnen de investeringen renderen. Laat een club degraderen die over een periode van drie seizoenen het slechtst gepresteerd heeft. Dat heeft ooit de voorzitter van Lokeren bedacht."

Intussen zijn Nederland en België de Europese landen met de meeste

play-offsystemen. België kent een kam-pioens- en een degradatiecompetitie die een flink deel van het seizoen uitmaakt. Nederland heeft play-offs na afloop van de reguliere competitie. Is dit verstandig?

Peeters: "Ik krijg het idee dat de play-offs en nacompetitie gezien worden als een magische formule, terwijl het werkelijke probleem de beperkte inkomsten van de uitze rechten zijn. Dat gaan we niet veranderen. Onze landen zijn daarvoor te klein. Zelfs bij een superspannende, interessante competitie kunnen we niet concurreren met de Premier League of de Bundesliga. De discussie lijkt: Wat doen we fout? Is het de jeugdopleiding, klopt het format niet? Nee, we zijn te klein en dat zal altijd zo blijven. Zelfs met een Benel-League heffen we dat verschil niet op."

Koning: "Ik zie wel wat in puur professionalisme in alleen de hoogste divisie met daaronder regionale klassen met veel derby's. Als inwoner van Groningen voelde ik me betrokken bij de situatie van BV Veendam enkele jaren terug. Veel clubs beseffen niet wie tegenwoordig de concurrenten zijn bij het trekken van toeschouwers. Dat is niet de schouwburg, de kroeg of de bioscoop, maar sinds enkele jaren ook de wedstrijd Barcelona-Basel, Madrid of Arsenal-Chelsea op televisie. Dat vinden voetballiefhebbers een prettiger tijdsbesteding dan in de kou bij SC Veendam zitten voor een bezoek van RBC of Fortuna Sittard. Had je de Eerste Divisie opgedaald in bijvoorbeeld twee regionale klassen, dan kwamen Emmen, SC Cambuur en misschien ACV Assen twee keer per jaar bij elkaar langs. Dat maakt een wedstrijd attractiever."

Zijn de mogelijkheden voor een consistente groei uitgeput?

Koning: "FC Groningen probeert het nu met het Topsportzorgcentrum Corpus Den Hoorn als onderdeel van zijn nieuwe trainingscomplex. Daar komt een medisch centrum voor topsport en breedtesport in stad en regio. Naast de voetbalclub zijn ook de Rijksuniversiteit Groningen, de Hanzehogeschool en het Martini Ziekenhuis betrokken. Zo wil de club een volgende stap maken."

Peeters: "Financial fair play laat sommige investeringen nog steeds toe. Het 'football-related income' moet gelijk zijn aan de 'football-related expenses' van de club, zegt UEFA. In die uitgaven is ruimte voor het verbeteren van de faciliteiten die op de lange termijn de groei van de club en het voetbal ten goede komen, zoals in het stadion en de jeugdopleiding. Spelerslonen en transferuitgaven vallen niet

onder deze uitzonderingen. Wat Chelsea en Manchester City de afgelopen jaren gedaan hebben met transfergelden, dat is nu niet meer mogelijk."

Kesenne: "Transfergelden bestaan binnenkort niet meer, is mijn inschatting. De internationale spelersvakbond FIFPro heeft een klacht ingediend bij de Europese Commissie over het huidige transfersysteem, dat ver is weggedreven van de uitspraken in het Bosman-arrest. Stemmen gaan op om de contractduur te beperken tot drie jaar. De FIFA stelt vijf jaar als maximum, maar dat zou nog te lang zijn."

Ligt de toekomst in kortdurende contracten?

Koning: "Je ziet nu bij een club als Ajax dat het afsluiten van langdurige contracten leidt tot een selectie van tachtig man. Daarmee kun je met vier ploegen in een competitie spelen. Met overeenkomsten van maximaal twee of drie jaar blijf je niet zitten met spelers die het uiteindelijk niet redden. Het risico van de miskoop verlegt de club dan naar de speler. Hij kan niet langer vijf seizoenen teren op een goed salaris zonder te spelen."

Peeters: "Advocaat Dupont [van de Bosman-zoak] redt je voorstander van een kortere termijn, omdat in de huidige situatie de clubs nog altijd op transfergelden blijven rekenen. Verder maakt hij zich zorgen over zestien- of zeventien-jarige jeugdspelers, die zich voor vijf jaar moeten vastleggen bij hun club. Doen ze dat niet, dan worden ze niet meer opgesteld. Hij vindt dat een vorm van afpersing, want een jong talent moet voetballen om zich te ontwikkelen en in beeld te komen. Het klinkt vreemd als je bedenkt dat dergelijke spelers soms miljoenen euro aan salaris ontvangen, maar toch lijkt het op uitbuiting."

Kesenne: "FIFPro werkt nu aan een voorstel waarin beide partijen de contracten moeten respecteren. Bij opzegging met wederzijds goedvinden vervalt de afkoop som van het contract, die de vertrekkende speler nu nog laat betalen door zijn nieuwe werkgever. Bij de eenzijdige verbreking van een overeenkomst door speler of club volgt een straf in de vorm van puntenaf trek of degradatie dan wel een schorsing voor een aantal duels van de speler door de bond. Geen financiële sanctie, want dan blijft het transfersysteem op verdeckte wijze in stand. In dit nieuwe systeem zullen spelers en clubs de contractduur van twee of drie jaar eerder respecteren. En kan een trainer ook weer bouwen aan een selectie. De club is niet langer een duiventil van spelers." ●

CONGRES

Ruud Koning (Rijksuniversiteit Groningen) en Thomas Peeters (Erasmus Universiteit Rotterdam) organiseren eind augustus in Groningen het achtste ESEA-congres over sporteconomie. Bij deze driedaagse bijeenkomst presenteren sportwetenschappers uit Europa en de Verenigde Staten hun belangrijkste papers van het afgelopen jaar in. Volg ESEA 2016 op de site van de RUG.

WIE IS WIE?

De debaters:

Stefan Kesenne is de peetvader der voetbaleconomie in de Benelux. Zijn artikelen speelden in 1995 een belangrijke rol in het Bosman-arrest. Onlangs schreef hij nog dat een Europese competitie tot een gelijkmatiger verdeling van televisiegelden kon leiden, maar dat de grote, rijke clubs dit niet meer zouden toestaan. Momenteel is hij emeritus professor aan de Universiteit Antwerpen en aan de Katholieke Universiteit Leuven.

Ruud Koning is een econometrist, die empirische analyses doet in de sport. Hij vindt dat een dankbaar vakgebied voor economische theorieën. Is ook zeer geïnteresseerd in de ontwikkeling van records, bijvoorbeeld in het schaatsen. Tegenwoordig is Koning hoogleraar aan de Faculteit Economie en Bedrijfskunde aan de Rijksuniversiteit Groningen, waarbij sporteconomie één van zijn vakgebieden is.

Thomas Peeters schreef zijn doctoraat over uitzendrechten bij Kesenne. Daarna werkte hij met Stefan Szymanski in Michigan gedurende negen maanden aan een artikel over *financial fair play*. Dat stuk is nu in handen van de advocaten die voetbalbond UEFA aanklagen vanwege de restricties in *financial fair play*. Peeters is docent concurrentiebeleid aan Erasmus Universiteit Rotterdam, waarbij sport één van de interessante sectoren is.

De vragenstellers:

Luuk Janssen is docent Sport & Economie aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.

Ernst Bouwes is journalist voor *Sport & Strategie*.